

CAL = « ÎMBLĂCIU »

În punctele 64 (Ineu, jud. Arad) și 316 (Sânnicolaul-Român, jud. Bihor) ale Atlasului Linguistic al României, îmblăciul se numește *cal*: « *cai* » pl. t. (64) și « *cal dă mblăt'it* » (316).

În regiunea de șes în care se află aceste două comune, îmblăciul este foarte puțin întrebuințat. Abia se găsesc câte doi-trei îmblăcii într'o comună, care trec dela un gospodar la altul, ca să îmblătească puțina secară ce o seamănă pentru paiele ei (din care se fac legători pentru snopii de grâu). La întrebarea 5286 (*a îmblăti*) a chestionarului desvoltat al Atlasului, s'a răspuns: « *băt'em cu căii săcăra* » (64) și « *mblăt'im săcăra cu călu* (316). Grâul se treeră, sau în arie cu caii, sau, de un timp încoace, aproape exclusiv cu mașina.

Cum, înaintea apariției batozelor, în această regiune singurul procedeu de a scoate grăunțele de grâu din spic era treeratul în arie și cum pe șesul situat la apus de ultimii promontori ai Munților Apuseni se cultiva, cu siguranță, încă din vremuri străvechi, foarte mult grâu, este natural ca terminologia procedurii mai puțin întrebuințată de a îmblăti (secara) cu îmblăciul să fie influențată de terminologia treeratului, singurul procedeu aplicat la grâu. Îmblăciul face același serviciu ca și calul în arie, deci poate fi numit *cal*.

Un astfel de împrumut făcut de terminologia îmblătitudinii dela terminologia treeratului este semnalat de W Meyer-Lubke în articolul *Zur Geschichte der Dreschgeräte*, apărut în *Wörter und Sachen* I, p. 211—244. În Franța (Dép. Haute Saône) a îmblăti se zice *marcher*. La început se va fi zis *marcher* pentru treeratul cu caii; pe urmă s'a aplicat și îmblătitudinii. Chiar îmblăciul este numit *marcheur* (v. *Wörter und Sachen* I, p. 237).

În același articol (p. 239), Meyer-Lubke semnalează, din Italia, o seamă de termeni pentru îmblăciu (*kavalya*, *kavaira*, *kavaria*, *kavalyun*, *galavya* și *kavayoun*) pe care îi consideră « etymologisch dunkel ». Pentru cel din urmă (*kavayoun*), care înseamnă și « stog » sau « snop », se gândește la *caballus*, dar numai întru cât are sensul din urmă. Se întreabă însă, ce are comun un stog cu un îmblăciu? De fapt aici avem de a face cu două cuvinte. Nu s'ar putea oare

ca termenii aceștia italieni cu sensul de îmblăciu să derive din *caballus*, după ce au trecut printr'o desvoltare semantică asemănătoare celei a lui *cal* > *îmblăciu* din Bihor?

Fără îndoială și în alte regiuni românești se vor descoperi termeni analogi. Astfel în comuna Sângerei (jud. Bălți; n-rul cartografic în ALR 434), lemnul mai scurt al îmblăciului, cel care lovește în spice, adică hădăragul, se numește *mânz*. În punctele 64 și 316, hădăragul poartă numele tot de *cal* (chestiunea 5288). E probabil că s'a dat numele de *cal* întâi hădăragului (în Basarabia, *mânz*) și pe urmă termenul a trecut asupra instrumentului întreg. De asemenea în Franța (Dép. Nord) *bat* înseamnă îmblăciu, dar sensul primitiv s'a păstrat în regiunile învecinate ariei lui *bat*; tot așa în Italia (Lombardia) *verga* « hădărag » a luat înțelesul îmblăciului întreg.

E ciudat că tocmai în apropierea graniței din spre Ungaria nu există cuvântul *hădărag*, considerat de origine maghiară.

Numele oglăjilor în aceste două puncte din Bihor țin tot de sfera semantică a calului. La chestiunea 5289 (*ogläji*) s'a răspuns: « *grumăzare* » (64) și « *g umăjori (dă curăuă)* » (316). Meyer-Lubke, în articolul citat (p. 242), semnaleză *kulöts* « gât » cu sensul de ogläji, în Engadin.

Terminologia românească a îmblătitului nu este deci așa de slavă (sau maghiară) cum o crede Meyer-Lubke (v. *Wörter und Sachen* I, p. 241). Nu este imposibil, ca termenii aceștia de origine latină (sau albaneză) referitori la îmblătit să reprezinte resturi din terminologia îmblătitului dinaintea influenței slave.

Datele referitoare la limba română din articolul amintit al lui Meyer-Lubke trebuie deci completate în felul următor: La p. 240 trebuie adăugat că pe lângă *îmblăciu* se zice românește și *cal* sau *cai* (în Bihor); la p. 241, că afară de termenul *hădărag* există și *mânz* (în Basarabia) și *cal* (în Bihor); la p. 242 trebuie adăugați termenii *grumăzare* și *grumăjori* (din Bihor) pe lângă *ogläji*; pe aceeași pagină trebuie citată și România (Bihorul) printre regiunile unde *battere* este întrebuințat cu sensul de a *îmblăti* (cu îmblăciu).

E. PETROVICI